

La llengua a debat

La problemàtica lingüística al País Valencià des de la transició

FRANCESC ESTEVE

Tot per fer i tot possible. La situació lingüística del País Valencià fins a la Transició

Podríem començar dient que les característiques “estructurals” que defineixen la problemàtica lingüística valenciana actual són, almenys en qualitat, semblants i comunes a les dels altres dos grans territoris de la comunitat lingüística catalana: el Principat de Catalunya i les Illes Balears. En efecte, tots tres territoris comparteixen una població autòctona (quasi) absolutament bilingüïtzada català-castellà, sense sectors monolingües catalans i amb amplíssims contingents monolingües en castellà. Tots tres estan immersos en el món actual, dominat pels grans mitjans de masses, en una situació de predomini clar —si no aclaparador— d’una oferta, uns continguts i unes referències espanyoles i hispanòfones, que es reflecteixen en la societat i la vida quotidiana. I tots tres estan sotmesos, en el marc jurídic i polític, al règim de “cooficialitat” instaurat per la Constitució espanyola de 1978, en què el castellà és, tant per les normes legals com per les socials, l’única llengua de coneixement obligat i efectivament compartit per tots els ciutadans.

Malgrat això, hi ha diferències importants entre aquests trets definitoris, que distancien la situació lingüística del País Valencià, d’una banda, respecte a la del Principat i les Illes, per l’altra. Una d’aquestes és la dimensió —l’aspecte quantitatiu— de tots els factors

estructurals de la configuració sociolingüística que hem esmentat. Dels tres territoris, el País Valencià presenta els percentatges més baixos de coneixement i ús del català, el percentatge més alt de monolingüisme en castellà, el predomini més clar de l’ús d’aquesta llengua en la societat i els mitjans de comunicació i una “cooficialitat” encara més afeblida per les disposicions legals i per la política lingüística que han dut a terme els governs successius. No oblidem, a més, que el territori valencià comprèn una àmplia zona històricament castellanoparlant.

La segona gran diferència és el punt de partença i la “disposició” de la societat envers la pròpia llengua. La consciència lingüística de la societat valenciana ha estat qualificada per Rafael L. Ninyoles de “pre-industrial”. Fins a dates ben recents, l’adhesió a la llengua de la immensa majoria de la població s’ha basat purament en la inèrcia. Hom no ha sentit cap falta d’una elaboració d’aquesta llengua, d’un model de referència lingüística, dit literari o estàndard, per a les necessitats de la societat moderna, ja cobertes pel castellà. També fins fa ben poc, no hi ha hagut una elit que reivindicés la llengua pròpia ni tan sols per als usos culturalistes o rituals, com almenys es va aconseguir al Principat al final de la Renaixença i, en molta menor mesura i quasi restringit a l’església catòlica, a les Illes. Només des de la dècada de 1960 —és emblemàtic citar l’any de publicació de *Nosaltres els valencians*, 1962— i sobretot en la dels 70, durant la Transició, aquesta

situació comença a canviar. En un sentit diametralment oposat a aquest, però simultani, es produeix la industrialització massiva i accelerada al País Valencià, també durant la dècada dels 60. És llavors quan es dona un abandó massiu i accelerat de la llengua pròpia. Sense una consciència lingüística moderna, sense elits —o més aviat actuant aquestes en sentit castellanitzador—, el procés d'urbanització (èxode cap a les ciutats), l'alfabetització generalitzada, la presència quotidiana dels grans mitjans de masses —la ràdio però ara, sobretot, la televisió—, més l'allau immigratòria castellanoparlant, la prosperitat econòmica sobrevinguda i el desig de demostrar-ho amb el signe d'estatus que confereix parlar castellà, amb tot això, doncs, el valencià es fa més innecessari que mai i és àmpliament percebut com un llast pobletà del qual cal desprendre's.

En tercer lloc, i íntimament relacionat amb els processos anteriors, hi ha un factor exclusiu del País Valencià i tristament conegut: el pes i les enormes conseqüències que ha tingut el fenomen del blaverisme en la societat valenciana i, en concret, contra el tímid procés de recuperació engegat des dels anys 70. El blaverisme és, a grans trets, el producte de la reacció de la petita burgesia —molta de la qual emergida de la prosperitat dels 60— i de les classes mitjanes de la ciutat de València i de la seua àrea metropolitana davant la gravíssima crisi industrial dels 70 i les incerteses que els suscitava la caiguda del franquisme. Aquestes capes socials, amb un baix nivell cultural i una forta adhesió ideològica al franquisme on havien crescut, veieren perillar la seua posició social i econòmica i el seu món quan a una esquerra que en la Transició semblava potent i transformadora, es van sumar les reivindicacions lingüístiques i nacionals. I als temors de perdre les inversions econòmiques, s'hi van afegir els temors de perdre també la gran inversió que, en el pla personal, psicològic i social, havien fet per canviar de llengua i marcar distàncies amb els seus conciutadans "pobletans". Davant aquesta deslegitimació que per a ells significava el nou nacionalisme valencià i les elits universitàries, desenvoluparen el mecanisme de defensa i legitimitació de la "valencianitat amenaçada".

Si hi afegim unes altres inversions, els enormes recursos que va destinar l'Estat i els bons oficis d'alts càrrecs del govern d'aleshores, Unió de Centre Democràtic (Abril Martorell, Attard, Manglano), per impedir que al País Valencià triomfés un nacionalisme catalanista que pogués sumar-se al del Principat en la reivindicació d'uns Països Catalans, i si, a més, considerem que la maniobra que fou publicitada i amplificada pels mitjans de comunicació del règim que la dreta controlava en monopoli, llavors tindrem bona part de l'explicació de les causes i de l'expansió del blaverisme.

Enfront de tot això, durant els anys setanta, i sobretot a partir de 1977, s'havia produït una excepcional florida d'esperances. Tots els partits democràtics no hereus del franquisme, de l'esquerra radical a la dreta moderada, assumien uns mínims del programa de normalització lingüística i nacional fins al punt que ser demòcrata i reivindicar aquest programa s'havien associat indistintament. Els símbols de la senyera de les quatre barres, el nom de País Valencià, l'estatut d'autonomia i la unitat del català eren aleshores vastament compartits, incloent-hi certs sectors del centre i la dreta moderada. I una ingent gentada es manifestava amb aquestes consignes pels carrers de València el 9 d'octubre del 1977. Semblava que tot era possible.

Definides aquestes coordenades bàsiques de la problemàtica lingüística valenciana, la possibilitat de resoldre-la en un sentit democràtic i valencianitzador s'obre quan se supera la convulsa Transició, que al País Valencià fou potser encara més convulsa que enlloc. Només amb la institució de la Generalitat Valenciana hom comença a disposar de la capacitat —el poder— amb els mitjans efectius —oficialitat, escolarització, mitjans de comunicació, etc.— per a intentar redreçar la situació. En les primeres eleccions autonòmiques, el Partit Socialista del País Valencià (PSPV-PSOE) accedeix a governar la Generalitat Valenciana per majoria absoluta i té el compromís adquirit d'emprendre la normalització.

La situació actual no és que siga "hereva directa" de la política lingüística que dugueren a terme els primers governs del PSPV-PSOE. En un altíssim percentatge

correspon exactament a l'estadi en què la deixaren. És, doncs, imprescindible que l'analitzem amb un mínim de detall.

De res a poc i sempre amb vent de cara. La política lingüística del PSPV-PSOE (1983-1995)

El PSPV-PSOE va governar el País Valencià des del 1983, amb les primeres eleccions autonòmiques després de l'aprovació de l'Estatut d'autonomia (1982), fins el 1995, és a dir, anticipant un any la derrota que patiria en les eleccions al parlament espanyol (1996). Foren, doncs, tres legislatures consecutives. Un període suficientment llarg (dotze anys) i amb una acumulació de poder ingent perquè hagués emprès, si hagués tingut una intenció ferma de fer-ho, una política lingüística amb un mínim d'ambició de canviar l'estat de coses heretat del franquisme.

Hem dit "amb una acumulació de poder ingent". Per valorar bé allò que el PSPV-PSOE va fer o va deixar de fer, cal aclarir que les dues primeres legislatures va gaudir d'una folgadíssima majoria absoluta, alhora que controlava, també de manera aclaparadora, tots els àmbits institucionals: el govern de l'Estat, la Generalitat, les Diputacions provincials, totes les capitals de província i la immensa majoria de les ciutats valencianes mitjanes i petites.

I bé: quina fou la seua aportació en el terreny de la normalització lingüística? Vicent Pitarch ho ha definit de manera tan eloqüent com sintètica. La gran consecució dels socialistes valencians va ser la "despenalització" del valencià. La llengua pròpia ara deixava d'estar oficialment fora de la llei i formalment exclosa de la vida pública. Que és molt diferent de normalitzar-la mitjançant la llei i l'ús generalitzat en la vida pública.

És important de fixar què va fer el PSPV-PSOE perquè, en general, aquest ha estat el punt on ha romàs estancada la política institucional de normalització lingüística fins al dia d'avui. En el millor dels casos, el PP l'ha mantinguda més o menys com estava. En altres, un bon grapat, encara l'ha feta empitjorar. Ara bé, cal aclarir que a la dreta espanyolista no li ha calgut

tombar cap gran "construcció" legal o cap "conquesta" important en aquest camp. En part, perquè n'hi havia ben poques i minses, de conquestes i construccions. En una altra part, perquè hi ha hagut un notable activisme professional i social, sobretot en l'ensenyament. I, finalment, perquè ha estat més senzill desnaturalitzar algunes raquíiques consecucions que no enfrontar-s'hi.

A tall d'exemple i per citar dos casos emblemàtics, no hi ha hagut cap variació especialment significativa quant a promoció de l'ús en l'ensenyament ni menys encara en els mitjans de comunicació. Amb una única precisió de què parlarem més endavant: l'obsessió del PP per censurar el model de llengua i dialectalitzar-lo al màxim a fi d'aïllar-lo de l'estàndard general, alhora que emprenia la persecució implacable de la denominació *català* i de la concepció unitària de la comunitat lingüística.

Tornem, doncs, a la política lingüística del PSPV-PSOE. Les seues fites més destacades es poden resumir en aquests tres punts:

1. Aprovació, sense vots en contra —Alianza Popular s'hi va abstenir— de la Llei d'ús i ensenyament del valencià (Llei 4/1983, de 23 de novembre), la qual regula el marc legal de l'ús de la llengua pròpia sobretot —quasi exclusivament— en dos camps: l'ensenyament i l'administració.

2. Introducció del català a l'escola a tots els nivells no universitaris: des de primària fins a batxillerat. Ara bé, el caràcter universal només s'aplica a l'assignatura de "valencià", no pas a la llengua vehicular en què s'ensenyen les altres matèries. I, a més, la universalitat de l'assignatura es restringeix de fet a la "zona de predomini lingüístic valencià", perquè la possibilitat d'exempció sovint esdevé automàtica a les "zones de predomini lingüístic castellà". Quant a la llengua vehicular de l'ensenyament, s'instaura una doble xarxa: *línies en valencià* i en castellà.

3. Creació de Radiotelevisió Valenciana (RTVV) que comença a emetre l'octubre del 1989. Mentre que la ràdio és, en general, unilingüe en català, Canal 9-TVV naix ja bilingüe, contra les promeses explícites del govern de Joan Lerma i el que havia estat la norma en totes les televisions creades per governs autonòmics

(TV3, Euskal Telebista, TVG). Ara bé, fins i tot aquestes “fites” demanen precisions importants, perquè hi ha limitacions notables tant de l'abast de les mesures com de l'avanç que podien haver imprès en el procés de normalització lingüística.

Per començar, cal fer notar que el mateix nom de la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV) ja és significatiu: per contrast. Ben eloqüentment, no s'anomena, com el seu precedent més immediat, “de *normalització lingüística*”, la llei aprovada pel Parlament de Catalunya uns mesos abans, el 18 d'abril del 1983. Per a la LUEV es rebutja aquesta denominació —la concepció que expressa— i es limita a l'“ús (oficial) i l'ensenyament”. No cal ni dir que per l'oficialitat del valencià només s'entén, literalment, el “dret de conèixer-lo i d'usar-lo oralment i per escrit tant en les relacions privades com en les relacions amb les instàncies públiques”. No hi ha un correlatiu “deure de conèixer-lo” que done garantia de la satisfacció efectiva del dret d'usar-lo, com sí que es reconeix (Constitució de 1978) per al castellà.

Però, a més, l'oficialitat del català és objecte de dues restriccions més: “el coneixement i l'ús del valencià” (cursiva o cometes) es garantirà “d'acord amb principis de gradualitat i voluntarietat”, com es declara ja en el primer article (1.2.e). I la divisió en zones de predomini lingüístic valencià i castellà quasi elimina en la pràctica la possibilitat de fer efectius els drets lingüístics dels catalanoparlants a l'altra zona de predomini lingüístic, al contrari del que ocorre amb els castellanoparlants. Malgrat tractar-se d'un text legal, molts dels suposats preceptes són només expressions de bones voluntats, no pas de fixació taxativa de drets i els correlatius deures. Així, en un aspecte tan transcendental per a l'ús generalitzat en les societats actuals com són els mitjans de comunicació, l'article 25 afirma: “1. El Consell de la Generalitat Valenciana *vetlarà* perquè el valencià tinga una *adequada presència* a les emissores de ràdio i televisió i altres mitjans de comunicació gestionats per la Generalitat Valenciana [...]. 2. *Impulsarà* l'ús del valencià a les emissores de ràdio i televisió”, “3. *Fomentarà* quantes manifestacions culturals i artístiques es realitzen en les dues llengües [...]”. (Les cursives són nostres).

Això a banda, la Llei renunciava a regular punts cabdals que eren —són encara— motiu de greu desestabilització i d'entrebanc permanent per part dels sectors contraris a la normalització lingüística. Així, ni es recollia enlloc cap esment a la unitat del català que pogués superar l'ambigüitat de l'Estatut —el qual només parla de *valencià*, però sol evitar qualificar-lo de “llengua”— ni tampoc es fixava una entitat de referència lingüística que, des de la competència acadèmica i el distanciament respecte a la controvèrsia política, pogués estalviar una interessada picabaralla valencià-català que el blaverisme atiaava per atacar cada avanç en l'ús.

El model educatiu es basa en la generalització de la lliure elecció personal dels pares quant a la llengua d'instrucció. Aquest presumpte “liberalisme lingüístic” amaga que, en una situació de greu i secular desigualtat entre les llengües i d'utilitat social i econòmica d'aquestes també fortament desequilibrada, la Generalitat Valenciana deixa als progenitors i als ensenyants la càrrega i la responsabilitat d'anar contra corrent, en comptes d'assumir-ho com un punt programàtic d'igualtat i de cohesió social i, encara, de reparació històrica. És a dir, tal com assenyala Xavier Sanjuan, els obstacles que han de superar els pares que trien l'opció “valencià” per als seus fills és triple: a) perquè han de vèncer els hàbits establerts en la distribució de les llengües i el paper social que se'ls assigna; b) perquè aquests “sectors socials posseïdors d'un alt grau de consciència lingüística” que viuen dins una situació adversa per al català “no són necessàriament els que constitueixen la base social d'usuaris on recolza el manteniment lingüístic, sinó segments socialment actius que, per definició, esdevenen inicialment minoritaris”; i c) perquè, en aquesta situació d'aparent “lliure mercat lingüístic a l'escola”, la tria de la llengua encara està més condicionada pel valor de canvi que la llengua minoritzada té en el mercat de treball real: és a dir, es fa recaure sobre els pares la decisió de si la llengua que escullen per als seus fills serà una bona inversió de futur o un autèntic balafament. I encara podríem esmentar un quart entrebanc: la conflictivitat afegida pel blaverisme i el recurs fàcil a l'obstruccionisme que

aquest ha aplicat en l'àmbit escolar de manera tan virulenta com sovintejada, en el sentit que la llengua que s'hi ensenya "no és l'autèntic valencià" sinó "català".

A part de la segregació educativa en dues xarxes, aquesta divisió dels escolars encara es reforça més per una altra escissió que s'hi superposa: el caràcter públic o privat del centre. La immensa majoria dels centres que acullen línies en valencià són públics i sols una exigua minoria són privats (incloent-hi els concertats), els quals, excepte unes poques excepcions, gairebé es presenten impermeabilitzats en bloc a l'ensenyament en català.

Quant a Radiotelevisió Valenciana i, sobretot al seu mitjà més potent, TVV-Canal 9, ja veiem com es va materialitzar l'article citat adés de la Llei d'ús i ensenyament, que afirma —noteu la cursiva nostra— que "El Consell de la Generalitat Valenciana *vetlarà* perquè el valencià tinga una *adequada presència* a les emissores de ràdio i televisió i altres mitjans de comunicació gestionats per la Generalitat Valenciana". L'"adequada presència" per la qual tant "vetla" la Generalitat Valenciana no sols ha implicat un bilingüisme generalitzat que deixa per al castellà totes les pel·lícules i una quantitat altíssima de programes "de producció pròpia" (és a dir, sovint compartida amb altres cadenes autonòmiques hispanòfones). Cal recordar el model d'ús lingüístic que va instaurar Canal 9 des del començament: en molts programes el presentador dirigeix unes paraules en català al principi, gairebé com un ritual, i la resta de participants, inclòs sovint ell mateix, fan la resta del programa en castellà.

A això, cal afegir-hi les referències culturals: l'exaltació de la grolleria i del pobletanisme, identificats com a "genuïnament valencians". Finalment, a l'any d'emissió, la RTVV acabada de crear pel govern socialista obria vergonyosament el primer gran episodi de censura lingüística que després tant repetirà el PP. El director general, Amadeu Fabregat, imposava una llista de més de cinc-cents mots prohibits per "massa catalans" i obligava a substituir-los per formes dialectals o col·loquials o per simples disbarats lingüístics.

Per concloure l'apartat destinat als mitjans de comunicació públics, direm que Canal 9 es va llançar ocupant la freqüència que, des d'anys, havia estat la

usada en les emissions de TV3 en territori valencià, gràcies a una iniciativa de la societat civil que, organitzada per Acció Cultural del País Valencià, havia fet instal·lar una xarxa de repetidors. Tota una declaració d'intencions: Canal 9 naixia matant l'altra única televisió en català d'aleshores, potser per evitar un incòmode model de referència quant a coherència idiomàtica i qualitat.

En aquests tres àmbits considerats (legalització i regulació de la cooficialitat, ensenyament i mitjans de comunicació) hi hagué almenys un avanç en l'ús, ni que fos restringit i frenat per la mateixa Generalitat respecte a les possibilitats reals. Cosa que, atesa la precària situació de la llengua, els socialistes valencians pogueren presentar com un gran salt endavant: de (quasi) zero a uns punts percentuals, la progressió és indiscutiblement geomètrica.

Ara bé, a banda d'aquestes "fites", el PSPV-PSOE va posar en marxa l'administració autonòmica valenciana amb milers de llocs de treball en les diferents conselleries. Quin fou el programa d'ús de la llengua pròpia en un àmbit com aquest? Quina l'exigència als funcionaris? Quin l'ús modèlic dels més alts càrrecs? Es pot adduir amb més o menys versemblança que, perquè tiren endavant l'ensenyament, la ràdio, la televisió o la llei d'ús, l'acceptació social té un paper cabdal i que no es podia estirar més el braç que la màniga si volíem assegurar uns mínims compartits socialment. (Cal dir, però, que tots els estudis, les enquestes i les projeccions, començant pels desplegats pel Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics de la mateixa Generalitat Valenciana conclouen que les demandes i les expectatives socials sempre han superat de molt lluny les mesures dutes a terme pel terme el Govern valencià.)

Ara bé, l'acceptació social que exigia una televisió o l'escola en valencià no és traslladable de cap manera a la posada en marxa de les instàncies autonòmiques que el PSPV-PSOE estava erigint quasi de zero, sense "herències" del passat. Per a aquestes —convé insistir-hi— la Generalitat tenia un model ben proper, precisament el d'una altra Generalitat, la de Catalunya. Doncs bé, l'ús del català en l'administració de la Generalitat Valenciana ha estat des del mateix l'inici

merament simbòlic i gairebé tot el funcionament s'ha desplegat en castellà. La “valencianització” sovint no ha anat més enllà dels rètols oficials, d'algun escrit protocol·lari, de formularis bilingües i de la inclusió a cada conselleria d'un traductor-corrector que garanteix que en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana* els documents apareixen en versió bilingüe i que s'imparteixen classes voluntàries de llengua als funcionaris —tot cal dir-ho, sense cap programa que transforme el coneixement adquirit en ús. Més encara: durant tota l'etapa socialista la llengua més utilitzada per la major part dels honorables membres del Govern valencià, començant pel seu molt honorable president, Joan Lerma, fou el castellà. I això mateix ocorria a les Corts Valencianes.

Finalment, la contemporització amb el blaverisme, les cessions al seu xantatge continuat contra els avanços socials de la llengua i l'actitud d'exculpació quasi vergonyant que el PSPV-PSOE reproduïa davant cada acusació de “traïció” i de “pancatalanisme imperialista”, atorgaren legitimitat social a aquest moviment demagògic i parafeixista. De manera que, en comptes d'aïllar-lo i reduir-lo tant en extensió com en operativitat, el feren més acceptable als ulls de la societat i més eficaç en la consecució de les seues demandes. I en les eleccions autonòmiques i municipals de 1995, el blaverisme arrabassava al PSPV-PSOE el control de les institucions autonòmiques i de moltíssimes de les municipals, amb un poder temible a la ciutat de València i a la seua àrea metropolitana —el seu feu tradicional— però ara també amb una implantació notable en una bona part del País Valencià. La suma d'escons del PP i d'Unió Valenciana (UV) feien possible una majoria alternativa que formava govern. S'iniciava així la segona gran etapa, també en la política lingüística.

Del vell al nou blaverisme. La política lingüística del PP (i UV), del 1995 a l'actualitat

Aquesta segona època s'obre el 1995 i arriba fins a l'actualitat. Cal distingir-hi una primera legislatura en què el PP governa juntament amb UV —i, per tant,

actua condicionada per aquest soci minoritari però necessari—, i un segon període, del 1999 endavant, data en què el PP aconsegueix una majoria absoluta que repetirà còmodament el 2003.

La primera legislatura de govern del PP (amb UV) s'inicia amb una sèrie d'atacs virulents contra la llengua i, sobretot, de manera obsessiva i clamorosa, contra els pocs elements on es reconeix la unitat del català. Es deroga, d'una banda, l'homologació dels certificats de la Junta Qualificadora de Coneixements de València amb els de les corresponents entitats de Catalunya (Junta Avaluadora de Català) i les Illes (Junta Permanent de Català). Es deroga, així mateix, la revalidació de la llicenciatura de Filologia Catalana respecte al títol de nivell superior de valencià. S'elimina, per decisió unilateral del Govern valencià, el terme *llengua catalana* com a denominació acadèmica equivalent a *valencià* en els Estatuts de la Universitat Jaume I de Castelló. S'instaura, mitjançant una resolució administrativa, una censura prèvia encoberta del material docent que s'ha d'usar en escoles i instituts, alhora que es persegueix qualsevol ús dels termes *català* i *País Valencià* en els texts escolars, en els estatuts d'associacions, etc. Tot això, alhora que les entitats que promouen el secessionisme lingüístic, íntimament lligades a UV, reben subvencions milionàries. A més, els òrgans dirigits per membres d'UV usen la normativa secessionista —o les diferents normatives que improvisen. Així ho fan les conselleries d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (que sovint escriuen *Peixca*), la de Medi Ambient (que esdevé de *Mig Ambient*), presidència de les Corts Valencianes i l'Institut Valencià de la Joventut. Fins i tot iniciatives cultural d'alt nivell, d'abast estrictament cultural i tan poc marcades políticament com l'edició conjunta de l'obra de Ramon Llull amb els governs de Catalunya i les Illes, o les dels treballs dels erudits i jesuïtes Miquel Batllori i Robert I. Burns es tallen en sec.

Tanmateix, seria inexacte creure que aquestes iniciatives es limiten en el temps i en la causalitat a la presència d'UV com a soci de govern. Com veurem més endavant, els atacs a la unitat de la llengua i l'obsessió per segregar el valencià de la llengua catalana han continuat amb episodis tan clamorosos com

aquests o encara més molt després de la desaparició d'UV de la política parlamentària.

En efecte, pel que fa a la llengua, la línia que separa els dos subperíodes dins l'etapa del PP no és pas la del canvi de legislatura (1999), amb l'enfonsament d'UV i la consecució de la majoria absoluta *popular*. El veritable meridià, allò que marca un viratge transcendental, ocorre encara durant la segona meitat de la legislatura de govern PP-UV, quan comença l'escenificació del que s'anomenarà *pacte lingüístic*, que portarà a la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i a un canvi d'estratègia i de discurs.

El 17 de setembre del 1997, el llavors president de la Generalitat Valenciana, Eduardo Zaplana, llança, des de les Corts Valencianes, la proposta, consensuada amb el PSPV-PSOE, d'encomanar un "dictamen" al Consell Valencià de Cultura sobre la llengua basat "tant en fonaments científics com històrics". El dit Consell invita a continuació diverses associacions i institucions a presentar informes i rebre'ls en audiència respecte a la qüestió però en aquesta invitació es posen en peu d'igualtat associacions privades molt minoritàries de caràcter secessionista amb les universitats valencianes. Finalment, el "dictamen" del Consell veu la llum el juliol de 1998, fruit de les negociacions entre els màxims dirigents del PP i PSPV-PSOE, Eduardo Zaplana i Joan Romero, no pas de cap aportació científica ni històrica rigorosa ni de cap debat seriós. Els dos punts cabdals del "dictamen" són la definició de "valencià" i la recomanació d'instituir un "ens de referència" normativa, que les Corts Valencianes transformarien en llei als pocs mesos, quan aprovaren la Llei de Creació l'Acadèmia Valenciana de la Llengua el 21 de setembre de 1998.

Perquè hom puga valorar els termes d'extrema ambigüitat de tal maniobra, n'hi haurà prou de presentar la definició pactada de "valencià" per al "dictamen", que després seria reproduïda en la llei: "El valencià, idioma històric i propi de la Comunitat Valenciana, forma part del sistema lingüístic que els corresponents estatuts d'autonomia dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia".

La formulació, a banda de quilomètrica, és prou enrevessada i laxa perquè els "unitaristes" decididament

benintencionats hi puguen veure un reconeixement de la unitat de la llengua catalana. I alhora permet que els secessionistes hi puguen llegir tot el contrari: la sanció oficial de la "independència" del valencià que suggereix la definició i, sobretot, una "acadèmia" valenciana sobirana i no lligada a les universitats, les quals, de fet, havien estat l'entitat de referència lingüística al País Valencià i, com veurem, el baluard del manteniment inequívoc del nom *llengua catalana* com a denominació acadèmica, històrica i internacional. I, entremig, i gestionant l'ambigüitat, deixa tot el marge de maniobra al PP per a fer i desfer com li plau, amb el concurs del PSPV-PSOE, que aprova els moviments amb alguna objecció menor i escadussera.

Aquesta gran maniobra de Zaplana ha estat interpretada com a resultat del pacte de governabilitat entre PP i Convergència i Unió després de les eleccions a Corts espanyoles de 1996, en què el PP estatal necessitava el suport parlamentari dels nacionalistes catalans moderats. També ha estat adduïda com a causa un desplaçament cap al respectable centre polític i la necessitat d'abandonar les posicions massa dretanes, barroeres i incíviques que representava el blaverisme. Segurament aquestes raons hi tenen el seu pes, gens negligible. Però convindria recordar almenys dos factors més. Per un cantó, el fet que uns quants mesos abans el Tribunal Constitucional havia dictat la sentència 75/1997 que posava fi a anys de recursos pels tribunals arran de la denominació que la Universitat de València havia usat per a la llengua pròpia en els seus Estatuts:

Com a institució pública, la llengua pròpia de la Universitat de València és la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana. Als efectes d'aquests Estatuts, hom admet com a denominacions seues tant l'acadèmica, llengua catalana, com la recollida a l'Estatut d'Autonomia, valencià.

El 21 d'abril de 1997 l'alt tribunal, màxim intèrpret de la Constitució, sentenciava que "la valenciana, llengua pròpia de la Comunitat Valenciana i, per això, de la seua Universitat, podrà ser també anomenada *llengua catalana* en l'àmbit universitari, sense que això contradigui l'Estatut d'Autonomia ni la llei de Corts Valencianes esmentada [=Llei d'ús i ensenyament del valencià]".

El pronunciament posava fi des del punt de vista jurídic a les pretensions del PP i d'UV que la denominació estatutària, *valencià*, tenia caràcter exclusiu i que, a més, se n'havia de deduir que es tractava d'una llengua “diferent i diferenciada”. Calia, doncs, reaccionar i fer un pas endavant per disposar d'un element, una acadèmia de la llengua, ben lligada i dòcil al poder polític, que visualitzés la “independència” del valencià.

I un altre factor que creiem determinant fou la voluntat de fagocitar Unió Valenciana llevant-li el monopoli del discurs i el control efectiu de la *llengua valenciana* de les plataformes i infraestructures blaveres que pul·lulaven a l'entorn d'aquesta.

El “pacte” portà, doncs, a la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua el setembre del 1998 i, malgrat que el termini fixat per a elegir-ne els membres era d'un mes, Zaplana preferí ajornar la decisió fins a passades les eleccions autonòmiques, perquè UV podia interferir-hi. Amb un retard considerable, el juny del 2001, el PP i el PSPV-PSOE pactaren així mateix els “acadèmics” que l'havien de constituir, una part notòria dels quals exhibien com a mèrit més eminent una marcada dependència política. Així, sense anar més lluny, fou acordat que la presidenta seria una militant i càrrec del PP sense cap producció lingüística ni literària rellevant en la llengua que, suposadament, ha de contribuir a normativitzar. El vicepresident consensuat fou un destacat militant del PSPV-PSOE.

Des de llavors ençà, el “pacte” i l'AVL han marcat el panorama lingüístic valencià, amb un rendiment extraordinari per al PP:

1. Sense fer res per la normalització lingüística i molt en contra per acció o per omisió, el PP ha pogut presentar-se com el campió de la llengua, perquè ha aconseguit el que pomposament alguns han batejat com a *pax linguística*, una suposada pacificació després de tant de debat estèril, acompanyada d'unes mesures mínimes —mai aplicades— per a promoure el valencià.
2. Des d'aquest moment i amb aquesta fita, el PP és el *pacificador* i els altres, els qui generen el conflicte quan denuncien incompliments o quan reclamen mesures efectives de normalització. Tant fa que el PP haja continuat, com veurem, els atacs a la llengua, no haja promogut el català en els mitjans de comunicació,

l'ensenyament ni enlloc, i que haja inundat de subvencions milionàries les entitats secessionistes. O siga, exactament en la mateixa línia que quan governava amb UV.

3. Ha permès de tenir una institució lingüística controlada políticament i de relegar a un segon pla les universitats valencianes —tan incòmodes per al PP— en el paper de referència respecte a la llengua.

4. El PP pot desviar cap a l'AVL totes les qüestions socials del català —aquelles que correspondrien a una política lingüística i que es resolen mitjançant la normalització lingüística— desfigurant-les com a estrictes problemes “lingüístics”, és a dir, de lèxic, ortografia i normativa.

5. L'AVL ha començat a definir, a aplicar i, amb la coerció que aporta l'“oficialitat”, a difondre un model de llengua hiperparticularista, que prioritza els trets més dialectalitzants i el separa tant com pot del català estàndard general i, cal dir-ho, també del model que havia estat àmpliament acceptat i usat al País Valencià des dels anys 60.

6. A més, aquest model ja particularitzador ha servit al PP per a imposar a l'administració i a l'ensenyament la censura lingüística i obligar, fins i tot allà on teòricament l'AVL dóna més d'una opció, a usar la més dialectalitzant. Quan no ho ha pogut aplicar per coacció directa, ho ha fet des de la censura indirecta: per exemple, no aprovant llibres de text amb lèxic o morfologia correctíssims —fins i tot des dels criteris de l'AVL!—, però que no consideren “genú”.

7. Ha integrat una part dels “catalanistes” o “unitaristes” en el seu discurs i la seua mecànica. Abans del “pacte”, hi havia dues posicions més o menys diàfanes: el bloc de la racionalitat i del compromís per la llengua i la normalització, lligat a la universitat, a l'esquerra o als moviments “nacionalistes”, i el bloc del blaverisme, definit just pel contrari. Ara hi ha moltes persones que, de bona fe o per interessos evidents, comencen a creure en la “pau lingüística”, en l'AVL com a instrument de consens, en el fet que cal evitar tot conflicte —entenen per “conflicte”, com fa el PP, tot debat o tota reivindicació. I també comencen a assumir que els problemes crucials de la llengua no són socials i polítics sinó d'acceptació d'un valencià més dialectal i

popular, contra el model massa “catalanitzat”, que ha provocat, segons ells, que el “poble” no s’hi haja identificat.

En aquest sentit, cal remarcar que un tercer actor i avalador d’aquest “pacte”, juntament amb el PP i el PSPV-PSOE, ha estat el nacionalisme valencià moderat, ex-catalanista i darrerament escorat cap a les posicions “centristes”, que ha abandonat el projecte de Països Catalans i reivindica una nació valenciana. Aquest sector afirma que la problemàtica de la llengua és allò que més la perjudica i que els valencians, com a nació sobirana, hem de tenir una institució normativa pròpia i un model lingüístic particularitzat on el poble valencià es pugua reconèixer.

Es dóna, doncs, per descomptat, seguint el discurs del PP, que tots els centenars de milers de persones que han après a llegir i escriure en els darrers quaranta anys no s’hi han reconegut i que no ha estat fins a la intervenció del PP que hem tornat al valencià “autèntic” i “revalencianitzador”. I abonen també la fantàstica interpretació—sorgida del blaverisme— que l’abandó del valencià per part de molta gent s’hauria degut al rebuig popular contra una llengua “allunyada del poble” i “catalanitzada”. Una interpretació certament curiosa, perquè culpa els qui l’han usada amb més lleialtat i en els àmbits més complexos i que demanen un conreu d’ús culte (lectura i escriptura) i exculpa els qui no l’han usada més que en l’oralitat més col·loquial, en l’àmbit privat o bé directament l’han substituïda pel castellà. I no sols es tracta d’una interpretació increïble sinó d’una mala fe injustificable. Segons totes les dades, el procés de substitució del valencià pel castellà fou especialment accelerat i massiu durant la dècada dels 60 i els 70, és a dir, quan l’únic valencià que hom podia aprendre —a casa, al carrer; a l’escola no s’ensenyava— era el més autènticament dialectal i genuí.

I amb això entrem en una altra qüestió que, de ser tècnica i menor, comença a acaparar l’atenció com si fos el desllorigador de la normalització lingüística. El problema fonamental del valencià no seria, com des dels anys seixanta han denunciat Fuster, Ninyoles o Aracil, una qüestió d’ordre social, polític i jurídic, una clamorosa desigualtat social i un projecte

desnacionalitzador que s’emascaren sota una edulcorada ideologia bilingüista i justificadora de l’eventual extinció de la llengua. Segons el nou paradigma, el principal escull per al valencià i alhora l’origen del conflicte lingüístic, seria estrictament *lingüístic*: és a dir, del lèxic, la fonètica o la morfologia.

El resultat n’és que la versió valenciana de l’estàndard català general, basada sobretot en les propostes de Manuel Sanchis Guarner o Enric Valor i en la pràctica d’escriptors com Joan Fuster o Vicent Andrés Estellés, ara, de sobte, no sols es revelaria inútil sinó també manifestament poc “valenciana” i fins i tot *la* causa del conflicte. Tota la producció bibliogràfica dels anys 60 ençà, que ha mostrat uns criteris lingüístics bastant ben definits i que ha estat unànimement acceptada—fora dels grupuscles blavers, és clar—, comença a ser objecte d’una febril revisió, en la qual destaca l’Acadèmia Valenciana de la Llengua, però amb el concurs de codificadors *freelance* que s’afanyen a propugnar la seua aportació personal.

El model propugnat per Sanchis Guarner i emprat per la immensa majoria dels escriptors—entre els quals, els millors— es basava a prioritzar aquelles característiques més unitàries del valencià respecte al català general, tenint ben present la tradició de la llengua clàssica per no caure en un dialectalisme excessiu. Tot això, alhora que respectava aquelles particularitats valencianes més arrelades, més fonamentades en la llengua clàssica o més útils per a enriquir el català general.

El Govern valencià del PP—amb el concurs de l’AVL, que li ha donat la “sanció” lingüística i empra uns criteris semblants— ha demostrat una autèntica mania persecutòria per a prohibir mots i formes gramaticals que havien estat assumides com les normals de la llengua culta i escrita. Uns exemples ho il·lustraran. Tothom escrivia l’increment dels verbs en *-eix* (*pateix*, *insisteixen*), com fa tota la resta del català, inclòs el bloc dialectal occidental, que, com el valencià, també pronuncia *-ix-* en aquests casos. Era, a més, la forma més generalitzada del valencià clàssic. Ara, es promou només *-ix-* i se censura *-eix-*.

Els demostratius dits “reforçats” *aquest*, *aqueixeren* gairebé els únics en la llengua culta i escrita. Ara

només es permeten les formes *este* i *eixe*. Algunes paraules han adquirit la condició de tabú: *servei* (ara, només *servici*) n'és una, fins al punt que la Generalitat Valenciana ha invertit una considerable quantitat de diners a canviar els nombrosíssims *serveis* que té en el seu organigrama en *servicis*. No cal dir-ho, amb els corresponents rètols en els edificis, vehicles, capçaleres en els papers, etc. La gratuïtat —en el sentit d'inutilitat i injustificabilitat— de la mesura es manifesta quan passejant arreu del País Valencià hom veu milers de rètols de botigues que usen tranquil·lament *servei* (“al seu servei”, “servei a domicili”, etc.). Altres mots expulsats de l'edèn de la valencianitat són *petit* (ara sols *xicotet*), *desenvolupar* (sinònim únic: *desenrotllar*), *dues* (*dos* per a masculí i femení), *mentres* (*mentre*) i una llarga llista difícil de citar perquè, quan no ho fa l'AVL *ex cathedra*, sempre apareix algun improvisat gramàtic redemptor que contribueix graciosament a la “valencianització” amb una nova troballa.

Hem dit més amunt que, contràriament al que podria semblar, la desaparició d'UV com a partit parlamentari no ha fet variar la política del PP. Malgrat que la retòrica del pacte i de la pau lingüística ha dominat els darrers anys de majories absolutes del PP, el govern d'aquest partit ha convertit en consigna estel·lar de la seua política —fins i tot de *tota* la seua política general— l'atac sistemàtic a la unitat de la llengua, presentat com una encesa defensa del valencià contra imposicions d'imperialisme pancatalanista. És una posició del tot coherent amb l'intent de visualitzar el valencià com a llengua diferent del català per mitjà d'una acadèmia pròpia i d'un model lingüístic particularista. I també, una estratègia eficaç de cohesió interna contra l'“enemic” de la llengua i un maniobra de distracció, darrere la cridòria patriòtera, d'allò que no fa per l'ús social del valencià.

Esmentem algunes mesures. El decret 48/2000, de 17 d'abril, pel qual es rebutja un article dels estatuts de la Universitat de València que proposava establir “avaluacions del coneixement de les llengües que són oficials en la Universitat de València” per a qui hi hagués d'obtenir una plaça com a professor, és a dir, que el Govern valencià impedeix garantir el coneixement de català. La signatura d'un conveni entre l'Administració

general de l'Estat i la Generalitat Valenciana per a publicar lleis en el BOE en “llengua valenciana”, diferent de la versió “catalana”. Una ordre de 23 de febrer de 2001 amb la qual, per a rebre ajudes econòmiques, s'obliga les associacions cíviques a “respectar, en referència a la denominació de l'idioma i territori valencià allò establert en la Constitució espanyola i l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana”, o altrament dit, que es nega tota subvenció a les associacions que usen les denominacions *català* i *País Valencià*. Dos decrets (5 de març i 26 de març de 2002) en què s'eliminen dels currículums d'ESO i de batxillerat tots els autors no nascuts dins els límits geogràfics de l'actual comunitat autònoma. S'exclou (ordres de 8 de maig de 2002 i resolució d'11 de juny de 2003) el títol de llicenciat en Filologia Catalana —l'únic vigent actualment— per a demostrar el coneixement de valencià en les oposicions a cossos docents (en canvi, encapçala la llista una “llicenciatura en Filologia Valenciana” que no ha existit mai). Una sèrie de resolucions (de 29 i 30 d'agost i 2 i 3 de setembre de 2002) avisen les editorials que en el material escolar han de “respectar la prioritització i recuperació de les solucions lingüístiques genuïnes” de l'AVL, o siga, que o s'apliquen l'(auto)censura lingüística o no veuran aprovats els llibres.

A tot això, cal afegir-hi la imposició a les universitats de València, de Castelló i d'Alacant d'eliminar dels seus estatuts la referència “acadèmicament llengua catalana” com a equivalent de “valencià”, malgrat la sentència del Tribunal Constitucional que ratificava tal equiparació. O la pretensió, amb la col·laboració del Govern espanyol del PP, d'introduir el “valencià” com a llengua diferent del català en les escoles oficials d'idiomes.

Ara bé, els episodis més cridaners, d'autèntic paroxisme, fins a fer-ne tema de govern, amb intervencions expressives del mateix president de la Generalitat, Francisco Camps, o dels seus consellers, amb autèntiques campanyes mediàtiques en la televisió autonòmica i la premsa *afecta*, han estat els següents, tots ells ben recents (2004-2005):

a) el memoràndum presentat pel Govern espanyol per a sol·licitar un cert reconeixement d'oficialitat a la Unió

Europea de les llengües cooficials, en què el Govern valencià va exigir que aparegués el valencià com a llengua diferent del català i va anunciar que portaria als tribunals el Govern espanyol per no fer-ho;

b) la traducció del Tractat pel qual s'estableix una Constitució per a Europa, en què va exigir una idèntica segregació idiomàtica i va considerar una maniobra bruta que la Generalitat de Catalunya assumís la traducció de la Generalitat Valenciana com a pròpia;

c) el dictamen de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua de 9 de febrer de 2005 respecte a les denominacions que ha rebut i rep la llengua pròpia, en què el Govern valencià exercí tota classe de pressions: des de voler impedir l'aprovació amb la irrupció del conseller de Cultura en el ple de la institució advertint a què s'exposaven els acadèmics si l'aprovaven fins a l'amenaça del mateix president de la Generalitat de canviar la llei unilateralment per elegir acadèmics dòcils;

d) pressions al Govern espanyol perquè mantinga com a llengües diferents el català i valencià en el currículum de les escoles oficials d'idiomes i perquè la Biblioteca Nacional d'Espanya no generalitze el codi *cat* als llibres valencians.

Voldríem concloure aquesta lamentable lletania d'agressions amb una altra llista, aquesta ben positiva, que demostra que hi ha un important sector de la societat civil compromès que s'enfronta a les mesures d'aquest govern entestat a fer del català un problema i una bandera partidista però no la llengua d'ús general dels valencians. I voldríem, a més, remarcar que darrerament aquesta societat civil i les diferents instàncies de la cultura li ha guanyat totes les batalles:

El Tribunal Superior de Justícia valencià ha dictat sis sentències consecutives (330/2004, 393/2004, 518/2004, 677/2004, 158/2005 i 539/2005) i dues interlocutòries per les quals obliga la Generalitat Valenciana a admetre la titulació de Filologia Catalana com a vàlida per a demostrar el coneixement de valencià. Contra les pretensions de la Generalitat Valenciana, el tribunal dona la raó a Acció Cultural del País Valencià, les universitats de València i Alacant, el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País

Valencià i diversos opositors.

El mateix Tribunal Superior de Justícia valencià ha dictat dues sentències en què admet com a plenament ajustada al dret la doble denominació equivalent *valencià-llengua catalana* en els estatuts de les universitats Jaume I de Castelló (250/2005) i d'Alacant (494/2005).

Així mateix, amb fórmules diverses, es reconeix la unitat de la llengua en: a) el memoràndum sobre les llengües presentat a la Unió Europea (amb la fórmula "la llengua que es denomina català a la comunitat autònoma de Catalunya i a la de les Illes Balears i que es denomina valencià a la Comunitat Valenciana"); b) l'única traducció —valenciana— de l'anomenada "Constitució Europea" per a Catalunya, les Illes i el País Valencià; c) el dictamen de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua del 9 febrer del 2005 ("la llengua pròpia dels valencians [...] és també la que compartixen les comunitats autònomes de Catalunya i de les Illes Balears i el Principat d'Andorra", "la denominació històrica de valencià ha coexistit amb la de català"), d) en el currículum de les escoles oficials d'idiomes, que es refereix a una única llengua, anomenada indistintament català/valencià" i e) la Biblioteca Nacional d'Espanya, que ha generalitzat el codi internacional *cat* a tots els llibres en català, independentment del seu lloc de publicació.

On som i cap on anem

Com podríem definir la situació actual? Per utilitzar dues expressions ben sintètiques que donen compte de les dues grans etapes, segurament hem passat de la *despenalització* del PSPV-PSOE de l'ús del valencià, però sense cap mesura decidida cap a la normalització, a la *contraplanificació* del PP, que alternativament actua contra el català o s'inhibeix de donar-li suport, amb l'objectiu de desfer el que el seu antecessor en el poder i sobretot la societat civil han edificat treballósament. Però potser seria més exacte, si considerem la principal línia d'acció de cada govern, dir que hem passat de la *despenalització del valencià* a la *penalització del català*, entenent per "català" la concepció unitària i normalitzadora de la llengua i per

“penalització” l’obsessió del PP per deixar-la fora de la llei —i esborrada de la societat valenciana.

La política lingüística al País Valencià, com hem ben vist al llarg d’aquestes pàgines, l’han feta i la fan sobretot la societat civil i les elits agrupades entorn de la universitat, i l’han tirada endavant al marge de la política oficial del govern i ben sovint *contra* aquesta. Un exemple claríssim és l’escola en valencià. Ha estat quasi exclusivament per l’esforç dels pares i dels professors que ha anat avançant l’ensenyament en la llengua pròpia, no pas per cap iniciativa ambiciosa dels governs. Progenitors i ensenyants ho han fet superant els prejudicis profundament arrelats i amplament estesos que molts valencians tenien—tenen—contra la seua llengua. Ho han dut a terme contra el sabotatge permanent del blaverisme i contra la inacció d’uns governs que ni s’han proposat generalitzar l’ús del català en l’ensenyament ni menys encara en la societat.

Per acabar, unes dades ben esperançadores quant a l’evolució de la llengua al País Valencià i la importància de la tasca pacient de tants pares i professors i de tants activistes. El cens de població de 1986 donava una preocupant distribució els grups d’edat de parlants de català: els que més en sabien era el grup més vell: el 58,28% dels més grans de 65 anys, i els que menys, el més jove (els de 10 a 14 anys, amb el 44,47%). (Deixem ara de banda els grups de 3-4 anys i 5-9, encara no formats lingüísticament). Era, doncs, tot un senyal inequívoc de substitució lingüística accelerada.

El cens del 2001 —només quinze anys després— mostra just la imatge contrària: el grup d’edat que més sap parlar valencià és el de 15-19 anys (66,24%), mentre que el que en saben menys són els de 60-64 i els de 65 endavant (43,61% i 43,79%, respectivament). I es comprova que la competència de saber parlar valencià augmenta de manera successiva i absolutament regular a mesura que disminueix l’edat.

Més encara, els joves entre 15-19 són el grup d’edat que més aptituds lingüístiques declara: el que més entén el català (93,69%; enfront de la mitjana: 86,35%); el que més sap parlar-lo (66,24%; mitjana de la població: 48,88%), el que més sap llegir-lo (72,13%; mitjana general de la població: 47,3%) i el que més

sap escriure’l (57,38%; mitjana de la població: 24,07%). Són unes xifres esperançadores que poden fer-nos pensar que comencem a acostar-nos cap a la normalitat.

Ara bé, això són dades d’aptituds (si saben parlar, escriure, etc.), no pas d’ús real (si el parlen, l’escriuen, etc.). I ja és significatiu que hi haja bastants més joves de 15-19 anys que sàpiguen llegir català (72,13%) que no parlar-lo (66,24%).

Siga com siga, tots els estudis recolzats en dades estadístiques i elaborats amb mètodes diferents (Rafael L. Ninyoles, Ernest Querol, Xavier Sanjuan) coincideixen a afirmar que l’amenaça més gran sobre el català hauria quedat conjurada: que la substitució lingüística del català pel castellà s’hauria aturat en les generacions més joves, dotades d’una major competència lingüística gràcies sobretot a l’escola.

I, a més, la percepció i la valoració de l’ús són igualment favorables a l’extensió: en una enquesta del 1995 (la darrera de què hi ha dades disponibles), el 54,2% de la població de la zona valencianoparlant deia que el valencià s’usava més que abans i un 29,4% igual que abans. Quant a la valoració, el 63,4% de les persones de la zona valencianoparlant afirmaven que el valencià s’hauria d’usar més i un 26,8%, igual; només un 3,2% era partidari d’usar-lo menys. D’aquests, els grups més joves (15-24, 25-34 i 35-44 anys) eren els més defensors d’un major ús, en un percentatge al voltant dels dos terços (67,3%, 65,2% i 67,7%), mentre que els partidaris de mantenir la utilització actual se situava entorn d’un quart de la població.

I en un panorama tan dominat per la picabaralla valencià-català, cal deixar ben clar que en l’única enquesta àmplia i seriosa feta sobre el nom i la unitat de la llengua (dins *l’Enquesta sobre l’ús del valencià* de 1992, de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència), la majoria de la població valenciana (50%) afirmava que el valencià és una “llengua compartida amb Catalunya”, amb un 44% que opinava que aquesta llengua comuna “pot anomenar-se català”. A l’altre cantó, un 42% declara que el valencià és un idioma “independent”, amb un 8% de persones que no s’hi pronuncien. Ara bé, entre els partidaris de la unitat de la llengua figuren nítidament les persones amb més

instrucció (74% dels titulats superiors, 62% dels qui tenen estudis mitjans), els més joves (el 60% dels qui tenen entre 16 i 34 anys) i els grups socioeconòmics més dinàmics (estudiants, 72%; persones dels sector serveis, 57%, etc.). Una altra enquesta, feta per Ferran Colom el 1996 entre estudiants de secundària d'una ciutat amb tan alt blaverisme ambiental com és València, donava un 62,4% per als qui reconeixen la unitat del català, enfront de només un 13% en contra i la resta es repartia entre els qui no ho saben (19,1%) o no responen (5,6%).

Vista l'evolució de les competències lingüístiques i de les percepcions i valoracions sobre la llengua pròpia, cal concloure sense cap dubte que al País Valencià no sols seria perfectament possible una política de normalització lingüística molt més ambiciosa sinó que, a més, tindria una àmplia acceptació social. Això és

el que mai no s'ha fet o el que fins i tot s'ha frenat i s'ha ocultat. El repte actual és desempallegar-se de l'obstruccionisme blaver, que amaga l'abandó de la llengua darrere l'exaltació de les essències dialectals. I, sobretot, superar la falsa dinàmica de la política lingüística entesa com un conjunt inconnex de mesures voluntarioses, benèfiques o de pur vernís, "perquè la societat no vol més". Caldria passar de la resistència i de la feina més o menys soterrada a un projecte fet públic sense complexos, coherent i exigent: a una planificació rigorosa, amb objectius avaluable, com es fa en qualsevol altre àmbit social. Un projecte impulsat i vigilat des de la societat civil, com fins ara, però ara assumit i executat des de les instàncies oficials. Això sabem que és factible i que només cal el coratge de concebre-ho i, sobretot, de posar-s'hi. Anem, doncs, per feina. **⓪**

⓪

39

Bibliografia

COLOM, Ferran. *El futur de la llengua entre els joves de València*. València: Denes, 1998.

ESTEVE, Alfons. "La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 49 (setembre de 2003). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2003, p. 219-240.

ESTEVE, Alfons; ESTEVE, Francesc; TEODORO, Mercè. *El nom, la unitat i la normalitat. Informe sobre el reconeixement del català com a llengua oficial i pròpia del País Valencià*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana, 2005.

GENERALITAT VALENCIANA. CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA. *Coneixement i ús social del valencià*. València: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 2004.

GUIA, Aitana. *La llengua negociada. El manteniment del*

conflicte polític sobre la llengua. València: Eliseu Climent, 2001.

MOLLÀ, Toni, ed. (1997). *Política i planificació lingüístiques*. Alzira: Bromera, 1997.

NINYOLES, Rafael L., ed.. *La societat valenciana: estructura social i institucional*. Alzira: Bromera, 2000.

PITARCH, Vicent. *Reflexió crítica sobre la Llei d'ús i ensenyament del valencià*. València: Eliseu Climent, 1984.

PONS, Eva; VILA, F. Xavier. *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana, 2005.

PRADILLA, Miquel Àngel. *Calidoscopi lingüístic. Un debat entorn de les llengües de l'Estat*. Barcelona: Octaedro-EUB, 2004.

PRADILLA, Miquel Àngel. *El laberint valencià. Apunts per a una sociolingüística del conflicte*. Benicarló: Onada, 2004.